

Adam Sokołowski

Analiza porównawcza wybranych uprawnień prezydentów Polski, Niemiec i Rosji w kontekście bezpieczeństwa

---

Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość 13, 201-217

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Adam Sokołowski*

Analiza porównawcza wybranych uprawnień prezydentów Polski, Niemiec i Rosji w kontekście bezpieczeństwa

Wstęp

System jako forma rządów jest kategorią występującą w naukach prawnych (głównie prawo konstytucyjne) oraz naukach o polityce. Pojęcie systemu opisuje instytucjonalną warstwę rzeczywistości politycznej, odnosząc się najczęściej do tekstów konstytucji i korzystając z norm w nich zawartych jako ram dla konkretnych modeli ustrojowych. Największym problemem w porównywaniu różnych systemów jest ich różnorodność w kontekście zmiennych porównywanych w pojedynczym badaniu. Owa niejednorodność metodologiczna bierze się z różnych cech systemów parlamentarnych, prezydenckich czy też semiprezydenckich (półprezydenckich). Szeroka rozbieżność branych pod uwagę zmiennych powoduje brak spójnej koncepcji formy rządów i ich typologii oraz rzutu na różnorodne nazewnictwo dotyczące jednego zjawiska¹.

Okres od zakończenia zimnej wojny cechował się szczególnym wzrostem zainteresowania instytucją prezydenta, zwłaszcza w Europie Środkowej, Wschodniej i Południowej, w której dochodziło do przemian ustrojowych po rozpadzie Związku Radzieckiego. Pojawiło się w owym czasie wiele, nadal aktualnych, problemów. Jednym z nich była konieczność wyboru modelu prezydentury

---

* Mgr Adam Sokołowski, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Bydgoszcz
e-mail: adam.sokolowski89@gmail.com

¹ A. Antoszewski, *Metodologiczne aspekty badań nad systemami rządzenia*, [w:] *Systemy rządów w perspektywie porównawczej*, red. J. Szymanek, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014, s. 13.

możliwej do wdrożenia w konkretnych warunkach polityczno-społecznych. Największą wartość dla decydentów miały modele konstytucyjne i normatywne, jednakże pomijano często praktykę ustrojową, kontekst danego modelu w innych państwach czy też cechy i osobowość konkretnych przywódców z krajów, w których taki model funkcjonuje. Warto zauważyć, iż stanowisko prezydenta w wielu krajach jest umotywowane względami historycznymi. Rzuca to na niemożność wiernego odwzorowania rozwiązań jednych państw w ustroju drugich².

Rola prezydenta w zakresie ochrony bezpieczeństwa wynika bezpośrednio z pozycji, jaką zajmuje on w danym mechanizmie sprawowania władzy państwowej. Praktyka ustrojów państw zachodnich pokazuje, iż może być rzeczywistym dowódcą sił zbrojnych (np. w Stanach Zjednoczonych) albo posiadać pewne istotne kompetencje w tej materii (np. we Francji). We Włoszech funkcja prezydenta jest tożsama z nominalnym zwierzchnictwem nad armią, natomiast w Niemczech została pozbawiona istotniejszego znaczenia. Inną tendencję można zauważyć w krajach byłego bloku wschodniego, w których prezydentowi nadano szczególną rolę. Dotyczy to Ukrainy i Rosji. U południowo-wschodnich sąsiadów Polski prezydent jest gwarantem bezpieczeństwa. Kieruje sprawami bezpieczeństwa narodowego i obrony państwa. W Rosji natomiast ma prawo do zatwierdzania dla całej federacji doktryny wojennej, która jest podstawą prowadzonej polityki w zakresie obronności, bezpieczeństwa, niepodległości i integralności państwa³.

System prezydencki

Prezydencki system rządów powstał w czasie kształtowania się państwowości Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. W ramach ewolucji społeczno-politycznej tylko w USA powstała taka forma rządów mimo wielu prób jej naśladowania przez inne państwa. Podobny system próbowano wprowadzać w krajach Ameryki Łacińskiej, jednakże nie doszło tam do jego implementacji. Ostatecznie w latach 60. XIX w., a więc po wojnie domowej, w Stanach Zjednoczonych pozycja prezydenta ugruntowała się. Wśród badaczy ze Starego Kontynentu, głównie konstytucjonalistów, podejmowane były próby usytuowania jego odpowiednika w realiach europejskich. Usiłowania te odnosiły się do rządów nie tylko prezydenckich, ale również quasi-prezydenckich. Wśród cech

---

² *Prezydent w państwach współczesnych*, red. J. Osiński, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2009, s. 15–16.

³ B. Dziemidok-Olszewska, *Instytucja prezydenta w państwach Europy Środkowo-Wschodniej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003, s. 272–273.

modelu prezydenckiego wyszczególnić należy: egzekutywę monokratyczną, w ramach której prezydent sprawuje pozycję hegemoną, separację władzy państwowej oraz korygującą rolę parlamentu⁴.

Jak wyżej wspomniano, system prezydencki zwany także prezydencjalizmem, kojarzony jest najczęściej ze Stanami Zjednoczonymi. Mimo wielu zalet, to w USA – jako jedynym państwie o skonsolidowanej demokracji – funkcjonuje taka forma reżimu. Fundamentem tego systemu jest podział władzy opierający się na zasadzie *check and balance*. Według niego, do właściwego zbalansowania władzy potrzebna jest wzajemna kontrola organów tę władzę posiadających. Sam ustrój wskazuje, że funkcja prezydenta państwa jest instytucją dwójga ról. Po pierwsze, prezydent jest głową państwa, a po drugie – szefem egzekutywy. Kompetencje te można jednak rozszerzyć do czterech ról, dodając pozycję głównodowodzącego siłami zbrojnymi oraz lidera partii politycznej⁵.

System półprezydencki (mieszany)

Od czasu pomysłu Maurice'a Duvergera, wśród systemów rządów w kontekście zależności między egzekutywą i legislaturą wyróżnić można także system mieszany. W takich reżimach występuje dwojaki zestaw cech: z jednej strony pojawiają się cechy systemu prezydenckiego, z drugiej natomiast – parlamentarnego⁶. Słabość niektórych reżimów parlamentarnych w Europie Zachodniej oraz niepewność co do powodzenia procesów demokratyzacji państw byłego Układu Warszawskiego wymusiły wprowadzanie innych niż klasyczne form reżimów. Są to najczęściej systemy mieszane, których nie sposób w pełni zaliczyć do modelu parlamentarnego lub prezydenckiego w całości. Na kanwie takich tworów powstał system semiprezydencki będący „niepełną unifikacją” legislatury i egzekutywy. Władza jest w nim sprawowana albo na podstawie legitymizacji pochodzącej z wyborów parlamentarnych, albo w innych sytuacjach – z wyborów prezydenckich. W ramach zasad normatywnych występuje kilka głównych założeń tego modelu. Pierwszym z nich jest dualizm władzy wykonawczej, która dzielona jest w różnych proporcjach między prezydenta i rząd z premierem na czele. Drugim są szczególne właściwości prezydentury związane z formułą jego powoływania, kompetencjami w ramach polityki wewnętrznej i zagranicznej, funkcja kreacyjna i odwoławcza względem rządu oraz

---

⁴ J. Knopek, *Europejskie systemy polityczne*, Difin, Warszawa 2016, s. 195–196.

⁵ P. Laidler, *Podstawowe założenia systemu prezydenckiego na przykładzie USA*, [w:] *Systemy rządów...*, op. cit., s. 212–213.

⁶ J. Szymanek, *System półprezydencki (mieszany). Metodologiczna zasadność i prakseologiczna użyteczność*, [w:] *Systemy rządów...*, op. cit., s. 279–281.

powoływanie i odwoływanie jego szefa, a także odpowiedzialność polityczna i wynikająca z deliktu konstytucyjnego. Ostatnim założeniem jest podwójna odpowiedzialność rządu zarówno przed prezydentem (decyzja o dymisji wynikająca z prawa), jak i parlamentem (wotum nieufności)⁷.

Sam system w takiej formule ma krótką historię. Również nazewnictwo w literaturze przedmiotu nie jest ustrukturalizowane, ponieważ określany jest jako semiprezydencki, quasi-prezydencki lub mieszany. Wykorzystywany był w ramach formułowania się nowych tworów państwowych powstałych po rozpadzie ZSRR po 1991 r. Niekwestionowany prymat w tej materii należał do Rosji, mimo iż w innych państwach (poza obszarem nadbałtyckim) również występował⁸.

Zmiany społeczno-polityczne po zimnej wojnie

W państwach regionu Europy Wschodniej, w latach 90. na płaszczyźnie politycznej dochodziło do powstawania tendencji odśrodkowych, te jednakże występowały w poszczególnych krajach z różnym skutkiem⁹. Odnosząc się do wprowadzenia instytucji prezydenta, warto wyróżnić trzy sytuacje, które miały miejsce w tym regionie. Pierwszą z nich jest jej ustanowienie, ponieważ w dalszej lub bliższej przeszłości nie istniała ona w systemie politycznym danego państwa (Rosja). Drugą jest restytucja urzędu sprzed czasu obowiązywania ustroju socjalistycznego (Polska, Węgry, Litwa, Łotwa i Estonia), a trzecią – kontynuacja przy jednoczesnej zmianie lub modyfikacji omawianej instytucji (Czechosłowacja)¹⁰.

Rosja

W Rosji na przełomie dwóch ostatnich dekad XX w. doszło do politycznej walki między władzami republiki z Borysem Jelcynem na czele a moskiewskim centrum z liderem Michaiłem Gorbaczowem. Zarówno w Rosji, jak i na Ukrainie, wraz z kształtującą się formalną przestrzenią rywalizacji politycznej rozwinął się system instytucji opartych na „partii władzy”, który był formułą nieformalną. Cały proces, wraz z nastawieniem oligarchiczno-klanowych grup na zawłaszczenie majątku narodowego, kryzysem transformacji z lat 90. oraz zmianami ekonomiczno-politycznymi, doprowadził do kryzysu wartości de-

---

⁷ A. Antoszewski, R. Herbut, *Systemy polityczne współczesnej Europy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 179.

⁸ J. Knopek, op. cit., s. 197.

⁹ Ibidem, s. 198.

¹⁰ B. Dziemidok-Olszewska, op. cit., s. 83.

mokratycznych oraz do pojawienia się w społeczeństwie tęsknoty za silną i stabilną władzą skondensowaną w jednym ośrodku¹¹. W marcu 1990 r. na III Zjeździe Deputowanych Ludowych Michaił Gorbaczow przedstawił propozycję koncepcji powołania instytucji prezydenta Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Zrobił to głównie w celu odseparowania funkcji głowy państwa od struktur partii, co miało być krokiem w stronę demokracji i wreszcie jego politykę reform¹². Proces demokratyzacji w Rosji został częściowo wstrzymany w wyniku siłowego rozwiązania kryzysu politycznego w 1993 r. Dopiero w 2000 r. wypracowany został model przekazywania władzy w ręce tak zwanego następcy. Został on z powodzeniem utrwalony w 2008 r. To w tym okresie ok. 70% najważniejszych stanowisk w państwie zajmowanych było przez przedstawicieli aparatu siły, co miało bezpośrednie efekty w postaci siłowego rozwiązania kwestii dążeń niepodległościowych Czeczenów¹³. Ostatecznie w Rosji prezydent uzyskał silne uprawnienia polityczno-ustrojowe, które przyczyniły się do jego wyraźnej przewagi nad innymi organami. Od tego momentu mamy do czynienia z dualizmem egzekutywy, dominującą rolą prezydenta, znacznym od niego uzależnieniem rządu oraz ograniczeniem kompetencji parlamentu na jego rzecz¹⁴.

Niemcy

Federalizm niemiecki nie jest sytuacją nową, ma on swoje źródła w przeszłości terenów zajmowanych przez ten kraj. W historii można doszukiwać się dwóch głównych przyczyn obecnego podziału władzy i ustroju Niemiec. Pierwszą jest późny upadek monarchii absolutnej, drugim natomiast – długie istnienie podziałów terytorialnych w ramach obecnych granic, które uniemożliwiało utworzenie jednego aparatu państwa. Po zjednoczeniu kraju tworzenie państwa demokratycznego przerwało dojście do władzy NSDAP. Dopiero po 1945 r. w zachodnich strefach okupacyjnych wrócono do koncepcji państwa federacyjnego składającego się wówczas z 10, a po upadku ZSRR – 16 krajów związkowych. Formalnie do zjednoczenia Niemiec doszło 3 X 1990 r., na prośbę Izby

---

¹¹ *Transformacja systemów politycznych państw obszaru byłego Związku Radzieckiego*, red. R. Herbut, W. Baluk, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010, s. 25–26.

¹² S. Gardocki, *Instytucja prezydenta w polityce Federacji Rosyjskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, s. 35–37.

¹³ *Transformacja...*, op. cit., s. 26.

¹⁴ J. Knopek, op. cit., s. 198.

Ludowej NRD, poprzez przyłączenie do Republiki Federalnej Niemiec landów będących wcześniej w radzieckiej strefie wpływów¹⁵.

Urząd prezydenta w Niemczech powołano do życia w ramach zapisów konstytucji z 11 VIII 1919 r. Był to początek powstania Republiki Weimarskiej. Rozwiązania ustrojowe dotyczące urzędu prezydenta stanowiły zapożyczenie od ówczesnej Francji i Stanów Zjednoczonych. Na mocy powyższej ustawy zasadniczej prezydent uzyskał szerokie możliwości, czyli: rozwiązania parlamentu, powołania i odwołania kanclerza oraz ministrów, przewodzenia na posiedzeniu gabinetu, określania liczby i właściwości ministrów, ogłaszania zawieszającego weta ustawodawczego, prawa wydawania rozporządzeń z mocą ustawy oraz sprawowania zwierzchnictwa nad siłami zbrojnymi. W 1934 r. po śmierci Paula von Hindenburga urząd ten przejął Adolf Hitler, który przyjął tytuł wodza i kanclerza Rzeszy”. Skutki działalności Hitlera miały bezpośredni wpływ na kształtowanie się urzędu prezydenta po II wojnie światowej, ponieważ po jej zakończeniu ograniczono jego kompetencje. Przyjęto system parlamentarno-gabinetowy, nazywany powszechnie kanclerskim. Stworzono państwo, w którym kanclerz posiada uprzywilejowaną pozycję w państwie, jednakże nie jest on pierwszym z ministrów, a pełni funkcje kierownicze i przywódcze w gabinecie. Fakt okazywania szacunku obecnym i byłym prezydentom wynika z kultury politycznej tego kraju¹⁶.

Polska

Instytucję prezydenta w państwach Europy Środkowo-Wschodniej wprowadzano na przełomie lat 80. i 90. Pierwszym krajem, który dokonał takiej zmiany była Polska, ostatnimi Litwa i Łotwa¹⁷.

Na podstawie konstytucji z 20 VII 1952 r. urząd prezydenta w Polsce został zastąpiony organem kolegialnym. W skład tej wieloosobowej instytucji wchodziłi parlamentarzyści, jednakże jako naczelny organ prezydialny Rada Państwa nie była tożsama z Prezydium Sejmu, co skutkowało rozdzieleniem kierowania pracami parlamentu i pełnienia funkcji głowy państwa¹⁸.

---

¹⁵ R. Balicki, K. Piech, *Zasady podziału władzy w Niemczech*, [w:] *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, s. 172–175.

¹⁶ E. Zieliński, *Prezydent Federalny*, [w:] *System polityczny Republiki Federalnej Niemiec*, red. S. Sulkowski, K. A. Wojtaszczyk, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2005, s. 98–100.

¹⁷ B. Dziemidok-Olszewska, op. cit., s. 80.

¹⁸ R. Balicki, A. Ławniczak, *Głowa państwa w Polsce i na Litwie*, [w:] *Ustrój polityczny państwa. Polska, Europa, świat*, red. S. Sulowski, J. Szymanek, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2013, s. 229.

Pierwszym prezydentem Polski po 1989 r. był gen. Wojciech Jaruzelski, natomiast pierwszym wybranym w powszechnych wyborach w 1990 r. został Lech Wałęsa. Bazując w tamtym czasie na konstytucji z 1952 r., utworzył on Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, które działa po dziś dzień oraz doprowadził do utworzenia koncepcji i strategii mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa kraju zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Kolejnym momentem przełomowym było wprowadzenie tzw. Małej Konstytucji w 1992 r. Na jej mocy prezydent RP miał bezpośredni wpływ na obsadzanie tzw. prezydenckich resortów ministerialnych: spraw zagranicznych, obrony narodowej i spraw wewnętrznych. Jego pozycja uległa osłabieniu z chwilą przyjęcia aktualnej konstytucji z 1997 r., która ogranicza rolę prezydenta do funkcji jednego z dwóch organów dualistycznej egzekutywy. Ograniczenie również dotyczyło domniemania kompetencji, albowiem to rząd stał się organem domniemanym. Mimo sporych ograniczeń prezydent RP na podstawie konstytucji jest nadal organem właściwym do wprowadzania stanów nadzwyczajnych – wojennego i wyjątkowego, mimo iż podejmuje te decyzje w porozumieniu z rządem¹⁹. W tym okresie jednym z kluczowych założeń, które legło u podstaw tworzenia, a raczej przywrócenia instytucji prezydenta po przemianach ustrojowych, była jego istotna rola w systemie bezpieczeństwa państwa. W wyżej wspomnianej Małej Konstytucji samo określenie „prezydent” było pojęciem szerszym i rozszerzającym kompetencje głowy państwa. Dokument ten nadawał bowiem prezydentowi obowiązek dbania o obronność i bezpieczeństwo oraz utrzymywania ciągłości polityki w tej dziedzinie bez względu na bieżące wahania polityczne czy też zmiany gabinetów²⁰.

Ostatecznie funkcje prezydenta zostały sprecyzowane w ustawach zasadniczych poszczególnych państw. Warto nadmienić, iż najstarszą tego typu ustawę, obowiązującą od maja 1949 r., posiada Republika Federalna Niemiec. Nieco krócej obowiązuje *Konstytucja Federacji Rosyjskiej*, która pochodzi z grudnia 1993 r. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* została uchwalona w kwietniu 1997 r.

---

¹⁹A. Misiuk, *Instytucje bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce. Zarys dziejów (od X wieku do współczesności)*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2011, s. 316–317.

²⁰J. Ciapała, *Prezydent w systemie ustrojowym Polski (1989 – 1997)*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999, s. 179–180.

Wybory prezydentów

Wybór prezydenta, zarówno w Polsce, jak i w Federacji Rosyjskiej, dokonywany jest w wyborach powszechnych. Same zasady wyboru głowy państwa są w obu krajach do siebie zbliżone, albowiem potrzebna jest bezwzględna większość, aby kandydat mógł objąć urząd. Natomiast w przypadku jej nieuzyskania w pierwszej turze prawo przewiduje drugą²¹. Kadencja prezydenta trwa pięć lat w Polsce²² i sześć lat w Rosji (od 2012 r.)²³. W obu przypadkach może on sprawować urząd przez maksymalnie dwie kadencje z rzędu. Takie rozwiązania sprawiają, iż zarówno kandydaci na prezydenta w Polsce, jak i w Rosji zmuszeni są do walki o poparcie wykraczające poza wpływy ich macierzystych partii. Co więcej, sytuacja, w której dochodzi do drugiej tury, powoduje polaryzację sceny politycznej na dwa bieguny, ponieważ wyborcy innych kandydatów decydują się oddać głos na jednego z finalistów. Jednakże, taki sposób wyboru głowy państwa nadaje jej silny mandat legitymizacyjny, a więc nobilituje zwycięzcę bez względu na unormowania prawne²⁴.

Przepisy konstytucyjne Republiki Federalnej Niemiec są z kolei przykładem deprecjonowania pozycji i roli prezydenta w systemie politycznym kraju²⁵. W przeciwieństwie do Polski oraz Rosji, prezydent Niemiec wybierany jest przez Zgromadzenie Federalne²⁶, w którego skład wchodzi równa liczba członków Bundestagu oraz delegatów z każdego z 16 krajów związkowych. Organ ten tylko wybiera prezydenta, albowiem zaprzysiężenie dokonywane jest już na wspólnym posiedzeniu członków Bundestagu i Bundesratu. Prezydent jest powoływany na 5-letnią kadencję z możliwością jednej reelekcji. Sam wybór odbywa się bezwzględną większością głosów, w maksymalnie trzech turach wyborczych, z zastrzeżeniem, iż w ostatniej obowiązuje zwykła większość²⁷.

---

²¹A. Antoszewski, *Systemy polityczne Europy Środkowej i Wschodniej. Perspektywa porównawcza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, s. 73.

²² *Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (DzU 1997, nr 78, poz. 483, art. 127, p. 2).

²³ J. Mielnik, *Duma zmienia konstytucję, Putin może rządzić do 2021 r.*, polskati-mes.pl/artukul/62285,duma-zmienia-konstytucje-putin-moze-rzadzic-do-2021-r,id,t.html (dostęp: 12.02.2017).

²⁴ A. Antoszewski, op. cit., s. 73–74.

²⁵ P. Sarnecki, *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 215,

²⁶ Art. 54. konstytucji Niemiec. Zob. *Konstytucja Niemiec*, tłum. B. Banaszak, A. Malicka, Biblioteka Sejmowa, Warszawa 2008, s. 60.

²⁷ P. Sarnecki, op. cit., s. 215.

Funkcje prezydentów w ramach sprawowanej władzy

Niemcy

W Niemczech prezydent sprawuje klasyczną funkcję głowy państwa w ramach systemu parlamentarno-gabinetowego. Również odpowiedzialność zaliczana jest do klasycznego kanonu tegoż reżimu. Ustawa zasadnicza (w Niemczech nie ma konstytucji *sensu stricto*) określa prezydenta jako reprezentanta państwa w stosunkach zewnętrznych oraz osobę właściwą w sprawach zawierania umów międzynarodowych. Wśród jego kompetencji znajduje się także wysyłanie i przyjmowanie przedstawicieli dyplomatycznych, mianowanie i zwalnianie sędziów, urzędników federalnych oraz oficerów²⁸. Może także stosować prawo łaski, co określa art. 60. ustawy zasadniczej²⁹. *Bundespräsident*, jak nazywany jest w Niemczech, włączany jest także w bieżące działania władz państwa, albowiem to w jego gestii leży zwoływanie posiedzeń parlamentu, przedstawianie parlamentowi kandydatury kanclerza i mianowanie go po wyborze, bądź też po konstruktywnym wotum nieufności. Co więcej, mianuje ministrów, zatwierdza regulamin rządu oraz rozwiązuje niemiecki Bundestag, gdy ten nie jest w stanie wybrać kanclerza. Powierza także dalsze spełnianie obowiązków rządowi, którego kadencja upłynęła, promulguje ustawy i ogłasza stan konieczności ustawodawczej. Najistotniejszą funkcją prezydenta Niemiec, w kontekście tematu niniejszego artykułu, jest ogłaszanie zaistnienia i zakończenia stanu obrony³⁰, aczkolwiek nie są to kompetencje formalne w sferze obronności, ponieważ podejmuje on je na wniosek rządu i wymagają one kontrasygnaty.

W ramach podstawowych uprawnień prezydenta mieszczą się głównie funkcje reprezentacyjne. Reprezentuje on państwo na zewnątrz, zawiera umowy międzynarodowe, podpisuje listy uwierzytelniające i kieruje dyplomatów na placówki zagraniczne. Mianuje i odwołuje oficerów oraz podoficerów, a także związkowych sędziów i urzędników. Może stosować prawo łaski. Część funkcji prezydenta jest uzależniona od rządu. Wśród nich wymienić można rozwiązanie parlamentu, gdy zostanie odrzucony wniosek kanclerza o udzielenie wotum zaufania, a także wprowadzanie stanu wyższej konieczności ustawodawczej. Jest on również właściwym organem do wyznaczenia kandydata na urząd kanclerza³¹.

---

²⁸ Ibidem, s. 216.

²⁹ E. Zieliński, op. cit., s. 101–103.

³⁰ Art. 115, pkt. a, ust. 3, 5, pkt. l.

³¹ *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, red. B. Szmulik, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2012, s. 101.

W Niemczech prezydent jest swego rodzaju *pouvoir neutre* – władzą arbitralną oraz strażnikiem konstytucji. Sama władza arbitralna wynika z charakteru urzędu i odnosi się do obowiązku zachowania neutralności, co również przekłada się na niejednoznaczne jej rozumienie. Pozycja prezydenta materializuje się w skonkretyzowanych funkcjach, takich jak zawieranie umów w imieniu całej federacji lub też nominowanie osób na odpowiedzialne stanowiska. Wykluczone jest łączenie sprawowania tego urzędu z pełnieniem innych funkcji publicznych lub pracą zarobkową. Sama pozycja prezydenta wynika z wyżej wspomnianego systemu parlamentarno-gabinetowego opartego na wyraźnej dla państw liberalno-demokratycznych zasadzie podziału władzy. Mimo iż urząd ten jest najwyższym szczeblem władzy wykonawczej, nie jest przy tym organem zwierzchnim, albowiem władza zwierzchnia należy w Niemczech do narodu. Również systematyka ustawy zasadniczej tego państwa stawia urząd prezydenta (art. 38 – 49) na kolejnym miejscu po Bundestagu (art. 38 – 49) i Bundesradzie (art. 50 – 53), ale przed Sądem Federalnym. Władza co do zasady skupia się w rękach rządu, a prezydent nie jest przeciwwagą dla parlamentu³².

W ramach budowy wspólnej tożsamości państwa niemieckiego prezydent stanowi niepisany jej symbol. Ustawa zasadnicza określa tylko kwestię stolicy federalnej, którą jest Berlin oraz kolory flagi państwowej. Doktryna przypisuje prezydentowi w ramach jego kompetencji ustalanie innych symboli, np. godła, pieczęci urzędowej (obecne – ustalone przez Theodora Heussa, pierwszego prezydenta RFN w 1959 r.) i hymnu narodowego (obecny – ustalony przez T. Heussa w 1952 r.). Większość kompetencji prezydenta, podobnie jak w odniesieniu do symboli narodowych, wynika z praktyki a nie bezpośrednio z przepisów prawa. Wśród niepisanych funkcji wymienia się najczęściej udział w uroczystościach państwowych, wygłaszanie przemówień czy też spotkania z przedstawicielami różnych środowisk. Wszystkie te działania pozytywnie wpływają na wizerunek prezydenta jako personifikacji państwa³³.

Rosja

Według rosyjskiej konstytucji władzę wykonawczą sprawuje rząd Federacji. Sam urząd prezydenta, co wynika z jego uprawnień ustawodawczych, do egzekutywy nie jest zaliczany, jednakże stanowi centralny organ w omawianym systemie. W systematyce konstytucji wymieniany jest jako pierwszy organ – przed innymi. Jako głowa państwa określa on podstawowe kierunki polityki

---

³² E. Zieliński, op. cit., s. 101–103.

³³ J. Osiński, B. Pytlik, *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Prezydent w państwach współczesnych*, red. J. Osiński, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2009, s. 463–464.

państwa, zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej oraz jest reprezentantem Federacji w kraju i w stosunkach zewnętrznych. Wśród kompetencji prezydenta Rosji znalazły się także możliwość przewodniczenia posiedzeniom rządu oraz wydawanie tzw. ukazów, a więc dekretów oraz rozporządzeń. Pełni on również rolę instytucji arbitrażowo-rozjemczej w kwestiach sporów o właściwość organów władzy państwowej. W ramach polityki zagranicznej jest organem właściwym do podpisywania umów międzynarodowych i listów uwierzytelniających. Rozpatruje i rozstrzyga w sprawach o nadanie obywatelstwa, przyznaje odznaczenia i tytuły państwowe oraz wojskowe. Może stosować prawo łaski oraz weta wobec ustaw federalnych uchwalanych przez parlament. Ostatnie z wymienionych praw może zostać odrzucone przez Radę Federacji i Dumę większością 2/3 głosów w każdej z izb³⁴.

Prezydent przyjmuje również dymisję rządu, jednakże nie jest to obligatoryjne. Co więcej, sam jako głowa państwa może zdymisjonować rząd, jednakże nie musi mieć ku temu konkretnych powodów, a decyzja ta jest uznaniowa. Przyjmuje także wotum nieufności Dumy wobec rządu po uprzednim przyjęciu przez organ je wydający bezwzględną większością głosów. Przyjęcie wotum nieufności, podobnie jak możliwość dymisji rządu, jest fakultatywne. Jednakże jeżeli w ciągu trzech miesięcy wotum nieufności się powtórzy, to prezydent może rozwiązać samą Dumę, albo przychylić się do wniosku i zdymisjonować rząd. Fakultatywne jest także odniesienie się do braku wotum zaufania, o które występuje przewodniczący rządu do Dumy; w przypadku jego nieuzyskania prezydent również uznaniowo może rozwiązać ją albo rząd³⁵.

Polska

Od 1997 r. akcenty dominacji prezydenta zostały przeniesione, co spowodowało osłabienie jego pozycji. Prezydent, co prawda, określony jest jako organ stojący na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium³⁶, jednakże nie sprawuje bezpośredniego kierownictwa w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP realizowane jest pośrednio przez ministra obrony narodowej, co wprost wynika z art. 134., ust. 2. *Konstytucji*. W ramach ochrony bezpieczeństwa państwa *sensu largo* prezydent pełni jednak rolę zwierzchnika SZ RP. Wspomagany jest przez organ doradczy w postaci Rady Bezpieczeństwa Narodowego ustanowionej w art. 135. Jest organem wła-

³⁴ *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, red. B. Szmulik, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2012, s. 155.

³⁵ *Ibidem*, s. 156.

³⁶ A. Misiuk, *op. cit.*, s. 316–317.

ściwym do zarządzenia na wniosek premiera mobilizacji lub użycia Sił Zbrojnych RP do obrony kraju, co oznacza, że kompetencja ta nie jest przypisana tylko i wyłącznie jemu, ale także prezesowi rady ministrów³⁷.

Prezydent ma możliwość wprowadzania stanów nadzwyczajnych (wojennego oraz wyjątkowego), których głównym zadaniem jest przywrócenie ładu i bezpieczeństwa państwa oraz jego obywateli w szczególnych sytuacjach. Stan wojenny ogłaszany jest przez rozporządzenie, czyli akt wykonawczy do ustawy. Wprowadzany jest na całym terytorium państwa lub jego części. Wśród konstytucyjnych przesłanek do jego wprowadzenia w art. 229. wymieniono zewnętrzne zagrożenie państwa, zbrojną napaść na RP lub też zobowiązanie do kolektywnej obrony wynikające z umowy międzynarodowej. Aby go ogłosić, potrzebna jest inicjatywa rządu, który w ciągu 48 godzin od momentu ogłoszenia rozporządzenia musi się zwrócić do sejmku o jego aprobatę. Izba ta może odrzucić koncepcję wprowadzenia stanu wojennego bezwzględną większością głosów w obecności minimum połowy posłów. Stan wyjątkowy prezydent może ogłosić w przypadku zagrożenia konstytucyjnego porządku państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego. Może go wprowadzić na z góry określony czas nieprzekraczający 90 dni, który – po uprzedniej zgodzie sejmku – może być przedłużony maksymalnie o 60 dni. Podobnie jak w wypadku stanu wojennego, prezydent ma 48 godzin na powiadomienie sejmku, który zatwierdza rozporządzenie prezydenta lub nie³⁸.

Tabela 1. Porównanie kompetencji prezydentów Niemiec, Rosji i Polski

Państwo/ uprawnienia	Republika Federalna Niemiec	III Rzeczpospolita Polska	Federacja Rosyjska
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Głowa państwa	tak/nie	tak	tak
Zwierzchnik sił zbrojnych	nie	tak	tak
Prawo wprowadzenia stanu wyjątkowego	tak (na wniosek rządu)	tak (na wniosek rządu)	tak
Prezydencki organ bezpieczeństwa	nie	tak Rada Bezpieczeństwa Narodowego	tak Rada Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej
Prezydent jako władza wykonawcza	tak	tak	tak (również ustawodawcza)

³⁷ J. Ciapała, op. cit., s. 181–182.

³⁸ R. Balicki, A. Ławniczak, op. cit., s. 234.

Tabela 1 – ciąg dalszy

1	2	3	4
Wybór prezydenta	Zgromadzenie Narodowe (5 lat, 2 x 620 osób)	naród w wyborach powszechnych (5 lat, maks. 2 kadencje)	naród w wyborach powszechnych (6 lat, maks. 2 kolejne kadencje)
Apolityczność	tak (zasada: <i>pouvoir neutre</i>)	tak wg prawa (w praktyce nie zawsze)	nie
Inicjatywa ustawodawcza	nie	tak	tak
Rozwiązanie parlamentu	tak (na wniosek rządu)	tak (po niewiążącej opinii marszałków obu izb)	tak
Odwołanie rządu	nie	tak (w przypadkach określonych przez prawo)	tak (brak wymaganych przyczyn)

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzialność polityczna głowy państwa

Niemcy

Ograniczone kompetencje prezydenta Niemiec rzutują bezpośrednio na zakres jego odpowiedzialności. Jego niewielkie i symboliczne znaczenie sprawia, iż urząd ten nie podlega częstej analizie w doktrynie niemieckiego prawa konstytucyjnego³⁹.

W razie niezdolności do wykonywania obowiązków wynikających z pełnionego urzędu lub w wypadku wcześniejszego złożenia urzędu uprawnienia prezydenta przejmuje przewodniczący Bundesratu⁴⁰. W takiej sytuacji prezydent Niemiec nie ponosi pełnej odpowiedzialności politycznej, co jest spowodowane wymogiem kontrasygnaty. Jedyną, do jakiej prezydent może być pociągnięty, jest odpowiedzialność konstytucyjna. W takiej sytuacji odpowiada on przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym za (...) *umyślne naruszenie ustawy zasadniczej lub innej ustawy federalnej*⁴¹. Wniosek o pociągnięcie prezydenta do odpowiedzialności może złożyć 1/4 członków Bundestagu lub Bundesratu. Ta decyzja musi być następnie potwierdzona uchwałą przyjętą większością głosów 2/3 bezwzględnej liczby członków. Jedyną konsekwencją, jaką może ponieść

³⁹ R. Balicki, *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w Republice Federalnej Niemiec*, [w:] *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 209.

⁴⁰ *Ustroje konstytucyjne...*, op. cit., s. 101.

⁴¹ R. Balicki, op. cit., s. 209.

prezydent, jest możliwość złożenia przez niego urzędu⁴². Bezpośrednie odniesienie do odpowiedzialności i jej zakresu znajduje się w wyżej cytowanym art. 61. ustawy zasadniczej RFN⁴³. Warto zwrócić uwagę na różnice między Republiką Federalną Niemiec a Republiką Weimarską. W RFN nie ma możliwości poddania prezydenta osądowi społecznemu w procedurze referendum ludowego, jaka istniała we Republice Weimarskiej. Pozostałe możliwości pociągnięcia prezydenta do odpowiedzialności pozostały bez zmian, ponieważ można było je zaadaptować do systemu parlamentarno-gabinetowego.⁴⁴

Rosja

W Federacji Rosyjskiej istnieje odpowiedzialność konstytucyjna prezydenta, która utożsamiana jest ściśle z odpowiedzialnością prawną. Często stosuje się odwołania do odpowiedzialności moralnej lub politycznej. Konsekwencją mogą być sankcje konstytucyjne dotyczące pozbawienia statusu, które dopuszczają odwołanie prezydenta ze stanowiska, pozbawienie go obywatelstwa oraz zakaz działalności. Wśród sankcji wstępują również możliwość pozbawienia prezydenta praw czy zawieszenia ich, uznania tego aktu za sprzeczny z konstytucją, uchylene go albo zawieszenie jego obowiązywania⁴⁵.

Polska

Art. 145. *Konstytucji RP* przewiduje możliwość pociągnięcia prezydenta do odpowiedzialności. Procedura ta może zostać uruchomiona w wypadku naruszenia przez niego *Konstytucji* czy ustaw albo popełnienia przestępstwa. Pierwsze dwa scenariusze – naruszenie konstytucji lub ustaw – obejmują tylko czyny będące zawinionym naruszeniem przepisów prawa dokonane w ramach urzędowania lub w związku z zajmowanym stanowiskiem. Co istotne, odpowiedzialność konstytucyjna dotyczy wszelkich działań wynikających z kompetencji kontrasygnaty, w sytuacjach kiedy nie jest wymagana lub kiedy dochodzi do zaniechań. Do odpowiedzialności wynikającej z kwestii kontrasygnaty pociągana jest również osoba kontrasygnująca, np. prezes rady ministrów. Samo postawienie prezydenta w stan oskarżenia w polskim prawie może nastąpić na wniosek 140 członków Zgromadzenia Narodowego (ZN), który jest kierowany do Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej, do zbadania. Może ona uznać go za zasadny lub wnioskować o umorzenie postępowania. Również Zgroma-

---

⁴² P. Sarnecki, op. cit., s. 216–217.

⁴³ *Ustroje konstytucyjne...*, op. cit., s. 101.

⁴⁴ J. Osiński, B. Pytlik, op. cit., s. 466.

⁴⁵ J. Kondratiewa-Bryzik, *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w państwach...*, op. cit., s. 249.

dzenie Narodowe większością bezwzględną głosów 2/3 członków może postawić prezydenta w stan oskarżenia za złamanie prawa. Brak takiej większości skutkuje umorzeniem postępowania. W wypadku postawienia go w stan oskarżenia, akt oskarżenia stanowi uchwała ZN, a sprawa trafia do Trybunału Stanu. Za czyny niedokonane w ramach piastowanego urzędu, jednak noszące znamiona przestępstwa, prezydent ponosi odpowiedzialność karną, a postawienie go w stan oskarżenia odbywa się wg takiej samej procedury, jaka obowiązuje w aspekcie odpowiedzialności konstytucyjnej. Postawienie prezydenta w stan oskarżenia skutkuje zawieszeniem go w sprawowaniu urzędu, a konsekwencją uznania winy jest pozbawienie go urzędu przez Trybunał Stanu⁴⁶.

Podsumowanie

Przedstawione wybrane zagadnienia i problemy ustrojowe dotyczące kompetencji prezydentów Polski, Niemiec i Rosji wskazują, iż każdy z nich ma odmienną rolę, bowiem rozwiązania dotyczące omawianej funkcji w każdym państwie są inne, co wynika bezpośrednio z położenia geopolitycznego i historii. Niemcy, chcąc uniknąć powtórki z okresu III Rzeszy, dokonali najdalej idących zmian w swojej ustawie zasadniczej, pisząc ją od nowa. Na fali wielkiej porażki w 1945 r. przekroczyli Rubikon, pozbawiając prezydenta jakichkolwiek ważniejszych funkcji. Rosjanie, po upadku imperium radzieckiego i zmianach społeczno-politycznych na początku lat 90. XX w., utrzymali kurs na silną jednoosobową władzę, odnosząc się w swojej retoryce do czasów rządów Stalina i carów. Polska natomiast przywróciła urząd prezydenta na wzór II RP, czego dowodem miało być przekazanie insygniów przez ostatniego prezydenta na uchodźctwie Ryszarda Kaczorowskiego pierwszemu wybranemu w wolnych wyborach prezydentowi III RP – Lechowi Wałęsie.

Problem badawczy sformułowany w pytaniu o różnice i podobieństwa występujące w modelu republiki parlamentarnej Polski, demokratycznej Republiki Federalnej Niemiec oraz demokratycznej Federacji Rosyjskiej, został rozwiązany poprzez ukazanie głównych różnic w modelach. Nie znaleziono wielu podobieństw – największe nie wynika bezpośrednio z aktów normatywnych, a z obserwacji i analizy socjologicznej, która ukazuje wysoki poziom poszanowania urzędu prezydenta we wszystkich trzech krajach.

Nie zostały wyszczególnione podobieństwa pod względem sposobu podejmowania decyzji, ponieważ właściwie ich nie ma, co jasno dowodzi, iż wszyst-

---

⁴⁶ J. Osiński, B. Pytlik, op. cit., s. 528–529.

kie trzy modele różnią się od siebie w aspekcie sposobu sprawowania władzy prezydenckiej i pełnienia funkcji z niej wynikających.

Na przykładzie omawianych trzech państw można stwierdzić, iż zbyt duża władza sprawowana w rękach jednej osoby wpływa negatywnie na procesy demokratyczne i rzutuje na transparentność władzy.

Bibliografia

- Antoszewski A., Herbut R., *Systemy polityczne współczesnej Europy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Antoszewski A., *Metodologiczne aspekty badań nad systemami rządzenia*, [w:] *Systemy rządów w perspektywie porównawczej*, red. J. Szymanek, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014.
- Antoszewski A., *Systemy polityczne Europy Środkowej i Wschodniej. Perspektywa porównawcza*, Wydawnictwo Sejmowe, Wrocław 2006.
- Balicki R., *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w Republice Federalnej Niemiec*, [w:] *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
- Balicki R., Ławniczak A., *Głowa państwa w Polsce i na Litwie*, [w:] *Ustrój polityczny państwa. Polska, Europa, świat*, red. S. Sulowski, J. Szymanek, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2013.
- Balicki R., Piech K., *Zasady podziału władzy w Niemczech*, [w:] *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016.
- Ciapała J., *Prezydent w systemie ustrojowym Polski (1989 – 1997)*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999.
- Dziemidok-Olszewska B., *Instytucja prezydenta w państwach Europy Środkowo-Wschodniej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003.
- Gardocki S., *Instytucja prezydenta w polityce Federacji Rosyjskiej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.
- Knopek J., *Europejskie systemy polityczne*, Difin, Warszawa 2016.
- Kondratiewa-Bryzik J., *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w Federacji Rosyjskiej*, [w:] *Formy odpowiedzialności konstytucyjnej w państwach europejskich*, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
- Konstytucja Niemiec*, tłum. B. Banaszak, A. Malicka, Biblioteka Sejmowa, Warszawa 2008.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, DzU 1997, nr 78, poz. 483.
- Laidler P., *Podstawowe założenia systemu prezydenckiego na przykładzie USA*, [w:] *Systemy rządów w perspektywie porównawczej*, red. J. Szymanek, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014.

- Misiuk A., *Instytucje bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce. Zarys dziejów (od X wieku do współczesności)*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2011.
- Osiński J., Pytlik B., *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Prezydent w państwach współczesnych*, red. J. Osiński, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2009.
- Prezydent w państwach współczesnych*, red. J. Osiński, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2009.
- Sarnecki P., *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.
- Szymanek J., *System półprezydencki (mieszany). Metodologiczna zasadność i prakseologiczna użyteczność*, [w:] *Systemy rządów w perspektywie porównawczej*, red. J. Szymanek, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014.
- Transformacja systemów politycznych państw obszaru byłego Związku Radzieckiego*, red. R. Herbut, W. Baluk, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010.
- Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, red. B. Szmulik, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2012.
- Zieliński E., *Prezydent Federalny*, [w:] *System polityczny Republiki Federalnej Niemiec*, red. S. Sulkowski, K. A. Wojtaszyk, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2005.

Netografia

- Mielnik J., *Duma zmienia konstytucję. Putin może rządzić do 2021 r.*, polskatimes.pl/artukul/62285,duma-zmienia-konstytucje-putin-moze-rzadzic-do-2021-r,id,t.html (dostęp: 12.02.2017).

Summary

Comparative analysis of selected powers of the presidents of Poland, Germany and Russia on the context of security

The article presents selected issues and political systems problems includes competences of presidents of Poland, Germany and Russia. The research question was formulated as a question: what differences and similarities can be distinguish in the model of the Parliamentary Republic of Poland, the Democratic Federal Republic of Germany and the Democratic Russian Federation. The author is specifying the differences that affect the perception of the role of the president in all three countries and to find similarities in the way in which decisions are made, basing at the constitutions and main law act. The theoretical and cognitive goal of the article is to present the issues of the system of analyzed countries. The practical and implementation objective is to list positive practices contributing to the consolidation of democracy.

keywords: president, president in the security system, presidents of Central and Eastern Europe, security

słowa kluczowe: bezpieczeństwo, prezydenci Europy Środkowo-Wschodniej, prezydent, prezydent w systemie bezpieczeństwa